

לקוטי תורה • ראש השנה • מאמר 5

להבין ענין הפסוק מי אל כמוך וגו' שהוא...

להבין את הפסוק "מי אל כמוך"

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/5](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/5)

1 להבין ענין הפסוק מי אל כמוך וגוי שהוא פי' לייג מדות שבתורה. והנה אל הוא חסד כמ"ש חסד אל כל היום.

כדי להבין את משמעות הפסוק "מי אל כמוך" וגוי, שהוא פירוש לשלוש עשרה המידות שבתורה. והנה, אל הוא חסד, כמו שכתוב: "חסד אל כל היום".

ופי' מי בעל חסד כמוך שהחסדים שלך מתפשטים לאין קץ מאור א"ס ב"ה למקום נמוך מאד שלכן נמשל למים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך מאד.

ופירוש הדבר: מי הוא בעל חסד כמוך? שהרי חסדיך מתפשטים בלי גבול, מאור אין סוף ברוך הוא ועד למקום נמוך ביותר. משום כך מדמים את החסד למים, היורדים ממקום גבוה למקום נמוך ביותר.

2 ודרך שיוכלו החסדים לירד לבחי' מטה מאד מפרש ואומר נושא עון ועובר על פשע. פי' מה שהוא עדיין בבחי' עון

ואת הדרך שבה החסדים יכולים לרדת עד למדרגה נמוכה מאוד, [הנביא] מפרש ואומר: "נושא עון ועובר על פשע". כלומר, את מה שעדיין נמצא בבחינת עון,

הנה הוא מגביה ונושא למעלה ומה שהוא בבחי' פשע שהוא בחי' יותר בעביות ואינה יכולה

הוא מגביה ונושא למעלה; אבל את מה שנמצא בבחינת פשע, שהיא מדרגה גסה יותר ושאינה יכולה

לעלות וכתוב עוונותיכם היו מבדילים וטהור עינים מראות ברע ואינם יכולים החסדים לרדת שם לכן עובר ודורך על פשע שלא יפסיקו כו'.

לעלות — ועל כך נאמר: "עוונותיכם היו מבדילים", ו"טהור עיניים מראות ברע", ולכן החסדים אינם יכולים לרדת לשם; על כן הוא עובר ודורך על הפשע, כדי שלא יפסיק, וכו'.

רק כ"ז [כל זה] הוא באם שהוא לשארית נחלתו כו'. כמ"ש בגמרא פ"ק [פרק קמא] דראש השנה (י"ז א') וע' רבות ר"פ נצבים ובפ' בשלח (פכ"ו) מגילה (כ"ח א').

אלא שכל זה הוא רק כאשר מדובר ב"שארית נחלתו" וכו', כפי שנאמר בגמרא, בפרק הראשון של מסכת ראש השנה (י"ז ע"א); ועיינו במדרש רבה, בתחילת פרשת ניצבים ובפרשת בשלח (פרק כו); [וכן] במגילה (כח ע"א).

וביאור הדברים דרך פרט הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד ובוהר אמרו תשובה תשוב הי' עילאה הי' תתאה.

ביאור הדברים בפרט: אמרו חז"ל, "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד"; ובוהר אמרו: "תשובה — תשוב הי", הי' עילאה והי' תתאה.

ולהבין זה צריך להבין מהות התשובה כי העולם טועים לומר דוקא אנשים פחותי הערך ובעלי עבירות הם הצריכים לתשובה והאמת אינו כן כי מאחר שעיקר התשובה היא בהי' תתאה ועילאה ואיש בער לא ידע.

כדי להבין זאת, צריך להבין מהי מהותה של התשובה. אנשים טועים לחשוב שרק אנשים בעלי ערך מועט ובעלי עבירות הם שזקוקים לתשובה. אבל האמת אינה כך, שהרי עיקר התשובה הוא בהי' תתאה ובהי' עילאה, ו"איש בער לא ידע".

אמנם באמת אמרו זה על אנשים יושבי אהל ולומדי תורה שתורה שבכתב היא הי' עילאה ותושבע"פ [ותורה שבעל פה] היא הי' תתאה וכשמפסיק מהם ועוסק בהבלי עולם צריך לחזור ולהשיב ההי"ן אלו למקורם וזהו דרך כלל.

אולם באמת, הדברים נאמרו על אנשים היושבים באוהל ולומדים תורה: התורה שבכתב היא הי' עילאה, והתורה שבעל פה היא הי' תתאה. וכאשר אדם מפסיק לעסוק בהן ומתעסק בהבלי העולם, עליו לחזור ולהשיב את אותיות ההי' הללו למקורן. זהו הביאור בדרך כלל.

ודרך פרט הנה התבוננות בגדולת הי' ועיון תפלה וכוונתה במחשבה הוא בחי' הי' עילאה וכשמוציאם בפה בעסק התורה והתפלה היא בחי' הי' תתאה.

ובדרך פרט: ההתבוננות בגדולת הי', והעיון בתפילה וכוונתה במחשבה, הם בכחינת הי' עילאה; וכאשר האדם מוציא אותם בפיו, בעסק התורה והתפילה, הרי זו בחינת הי' תתאה.

3 והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שבעה דברים קדמו לעולם ואחת מהן התשובה [עין בבראשית

רבה פי' א'] והענין כי הנה עיקר התשובה היא בלב שהיא בחי' הי' עילאה דהיינו לכות הנפש אליו ית'.

והנה, חז"ל אמרו שבעה דברים קדמו לעולם, ואחד מהם הוא תשובה [ראו בראשית רבה, פרק א']. והענין הוא שעיקר התשובה הוא בלב, שהיא בחינת הי' עילאה: כלומר, כלות הנפש אליו יתברך.

4

והיינו ע"י שמתבונן שכל העולם הוא תחת הזמן שיתא אלפי שני כו' ואפילו ימות המשיח ותחיית המתים הוא בזמן והזמן הוא נכרא להחיות העולמות עליונים ותחתונים שעל ידי י"ב צירופי הוי' שמתחדשים בכל יום

כלומר, באמצעות התבוננות בכך שהעולם כולו נתון תחת הזמן — "ששת אלפי שנים" וכו' — ואפילו ימות המשיח ותחיית המתים הם בתוך הזמן; והזמן עצמו נכרא כדי להחיות את העולמות העליונים והתחתונים, באמצעות שנים-עשר צירופי הוי' המתחדשים בכל יום,

דהיינו בכל שעה צירוף אחד הוא מהוה ומחיה העולמות עליונים ותחתונים [ובכל לילה י"ב צירופי כלומר, בכל שעה צירוף אחד מהוה ומחיה את העולמות העליונים והתחתונים] ובכל לילה שנים-עשר צירופי

אדניי] והחיות רצוא ושוב פי' שהחיות שהיה ע"י צירוף הראשון עולה למקורו ויורד החיות אח"כ על ידי צירוף השני שאל"כ [שאם לא כן] היה די בצירוף אחד

אדניי], והחיות היא "רצוא ושוב": כלומר, החיות שנמשכה באמצעות הצירוף הראשון עולה למקורה, ולאחר מכן יורדת חיות באמצעות הצירוף השני; שאם לא כן, היה די בצירוף אחד.

ולכן מזה נמשך בחינת עבר ועתיד שהחיות הראשון מסתלק ונכלל במקורו מלמטה למעלה ויורד ונמשך חיות אחר מלמעלה למטה ונעשה בחי' זמן [והוא כמשל המורה שעות שקורין זייגער בל"א [בלשון אשכנז]].

לכן מכך נמשכת בחינת עבר ועתיד: החיות הראשונה מסתלקת ונכללת במקורה, מלמטה למעלה, וחיות אחרת יורדת ונמשכת מלמעלה למטה, וכך נוצרת בחינת הזמן [והדבר דומה למחוג השעות, שנקרא ביידיש "זייגער"].

5

ולכן נקי' שעה פי' הפונה שפונה החיות מלמעלה למטה בבחי' רצוא ושוב וכן הלב שבו עיקר חיות האדם שהוא עולם קטן הוא דופק תמיד מחמת שהחיות הוא ברצוא ושוב [ועמ"ש מזה סדי"ה

לכן היא נקראת "שעה", מלשון פנייה, משום שהחיות פונה מלמעלה למטה בבחינת רצוא ושוב. כך גם הלב, שבו עיקר חיותו של האדם — שהוא עולם קטן — פועם תמיד, מפני שהחיות היא ברצוא ושוב [ועיי' במה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל

כי כאשר השמים החדשים] והנה מבשרי אחזה אלוה כמו למשל באדם שיש לו איזה ענין לדבר "כי כאשר השמים החדשים"]. והנה, "מבשרי אחזה אלוה": למשל, אדם שיש לו עניין כלשהו לדבר עליו —

הנה הדברים חקוקים על לבו כולם כאחד כל מה שיוכל לדבר ולפרוט בשפתיו בשעה ושנים.

הדברים כולם חקוקים על לבו כאחד — כל מה שיוכל לומר ולפרט בשפתיו במשך שעה או שעותיים.

כך כביכול למעלה מקור החיות והצורפים שהוא חיי החיים אור א"ס ב"ה שם אין שום התחלקות זמן
עבר הוה ועתיד

כך גם למעלה, כביכול: במקור החיות והצורפים, שהוא חיי החיים — אור אין סוף ברוך הוא — אין כלל חלוקה של
זמן לעבר, הוה ועתיד,

כי שם נכללו כולם כאחד והרי יש בכחו להוות ולחיות עוד כמה פעמים שיתא אלפי שני כו'

כי שם כולם כלולים כאחד; ואכן, יש בו כוח להוות ולהחיות עוד פעמים רבות של "ששת אלפים שנה" וכו',

וכמה שמיטין ויובלין עד אין סוף ותכלית רק כשהחיות נמשך מלמעלה למטה להחיות העולמות נעשה
בחי' זמן

ועוד שמיטות ויובלות רבות, עד אין סוף ותכלית. אלא רק כאשר החיות נמשכת מלמעלה למטה כדי להחיות את
העולמות, נוצרת בחינת הזמן.

וכן קודם שנברא העולם לא היה בחי' זמן כלל [ועמ"ש בביאור ע"פ יונתי גבי כי לא מחשבותי
מחשבותיכם] והנה כתיב אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'.

וכך גם לפני שנברא העולם לא הייתה כלל בחינת זמן [ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "יונתי", בעניין "כי לא
מחשבותי מחשבותיכם"]. והנה כתוב: "אני הוי' לא שניתי", וכן "ואתה הוא קודם שנברא העולם" וכו'.

פ"י כמו שהיה יחיד ומיוחד קודם שנברא כן עתה יחיד ומיוחד ממש אחר שנברא כמ"ש אתה הוא ה'
לבדך ואע"פ [ואף על פי] שנברא העולם לזה אומר אתה עשית וגו'.

כלומר, כשם שהיה יחיד ומיוחד קודם שנברא העולם, כך גם עכשיו, לאחר שנברא, הוא ממש יחיד ומיוחד, ככתוב:
"אתה הוא הוי' לבדך". ואף שהעולם נברא, על כך נאמר: "אתה עשית" וכו',

6 ואתה מחיה וגו'. כי ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] ובה' נברא העוה"ז. והם כל סדר הזמנים ואפילו
ימות המשיח ותחיית המתים שאינם אלא בחי' יו"ד וה"א.

"ואתה מחיה" וגו'. שהרי העולם הבא נברא ביו"ד והעולם הזה נברא בה"א; ואלה כוללים את כל סדרי הזמנים,
אפילו את ימות המשיח ואת תחיית המתים, שאינם אלא בחינת יו"ד וה"א.

והוא למשל כמו באדם אות א' נגד כל דבורים שלו שיכול לדבר כל ימי חייו אינו נחשב לכלום כך כל העולמות עליונים ותחתונים כולא קמ"י [קמיה] כלא חשיב.

הדבר דומה לאדם: אות אחת, בהשוואה לכל המילים שהוא יכול לומר במשך כל ימי חייו, אינה נחשבת כלל. כך גם כל העולמות, העליונים והתחתונים: "הכול לפניו נחשב כלא".

7 וז"ש [וזהו שכתוב] ברגע קטן עזבתיך שאינה אלא רגע קטן. ומ"ש כי אלף שנים כיום כו'. היינו בזמן הגלות וכמ"ש ואשמורה בלילה.

וזהו [פירוש] הכתוב: "לרגע קטן עזבתיך" — כלומר, לא יותר מרגע קטן. ומה שכתוב "כי אלף שנים כיום" וכו', מתייחס לזמן הגלות, כמו שכתוב: "ואשמורה בלילה".

משא"כ לע"ל [לעתיד לבוא] שיתגלה אלקותו בעולם ואז עין בעין יראו וראו כל בשר שהכל נחשב לרגע ולזאת ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך פי' כשאקבצך ברחמים גדולים

אבל לעתיד לבוא, כשתתגלה אלקותו בעולם, אז "עין בעין יראו" ו"כל בשר יראה" שהכול נחשב לרגע. לכן נאמר: "לרגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך" — כלומר, כשאקבצך ברחמים גדולים,

דהיינו שיתגלה אלקותו אז תראה כי ברגע קטן עזבתיך וזהו יעלה ויבא זכרוננו כו'. שאינו אלא זכר בעלמא.

כלומר, כשתתגלה אלקותו, אז תראה ש"לרגע קטן עזבתיך". וזהו [פירוש] "יעלה ויבא זכרוננו" וכו' — שאין זה אלא זיכרון בלבד.

8 וכשישים האדם הדברים האלה על לבו שכל העולם הוא תחת הזמן והזמן הוא נחשב כרגע לפניו ית'

וכאשר אדם ייקח את הדברים האלה ללבו — שהעולם כולו כפוף לזמן, והזמן נחשב לרגע אחד לפניו יתברך,

שהוא למעלה מהזמן ואין לפניו שום התחלקות זמן כלל והיתה בלבו כיקוד אש בוערת ותכלה נפשו לדבקה בו ית' וזהו תשובה קדמה לעולם.

שהוא למעלה מן הזמן, ולפניו אין כלל חלוקה של זמן — אז ליבו יהיה כלפיד אש בוערת, ונפשו תיכלה [מרוב כיסופים] להידבק בו יתברך. וזהו [משמעות] "תשובה קדמה לעולם".

שאין הפי' שהיתה קודם בריאת העולם. שאם אין עולם אין עון אשר חטא ואין תשובה.

אין הכוונה שהתשובה הייתה קיימת לפני בריאת העולם, שהרי אם אין עולם, אין חטא שחטא האדם ואין תשובה.

אלא הענין שהתשובה בכלות הנפש הוא למעלה מהזמן והעולם. שהוא לדבקה בו ית' באור א"ס ב"ה שאין לפניו שום התחלקות זמן כלל.

אלא הענין הוא שתשובה מתוך כלות הנפש היא למעלה מן הזמן והעולם, שהרי עניינה להידבק בו יתברך, באור אין סוף ברוך הוא, שלפניו אין כלל חלוקה של זמן.

שמחמת התכוננות הזה בא לידי תשובה בכלות הנפש ועמ"ש בד"ה שיר השירים כמ"ש אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם פי' שאין לכם כלות הנפש הרי שכלות הנפש הוא מחמת לא שניתי.

שהרי בעקבות ההתכוננות הזאת הוא מגיע לתשובה מתוך כלות הנפש. וראו מה שכתוב במאמר הפותח במילים "שיר השירים", כמו שכתוב: "אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם" — כלומר, אין בכם כלות הנפש. נמצא שכלות הנפש באה מכוח "לא שניתי".

9 ועי"ז ימשיך אלקותו בעולם להיות לו דירה בתחתונים [ומוסיף אור באצילות] כמ"ש ושמרתם את כל מצותי ועשיתם אותם אתם כתיב חסר וי"ו וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] א"ת [אל תקרי] אותם אלא אתם מעלה עליהם הכתוב כאלו עשאוני.

ובכך ימשיך את אלקותו אל תוך העולם, כדי שתהיה לו דירה בתחתונים [ויוסיף אור באצילות], כמו שנאמר: "ושמרתם את כל מצוותי ועשיתם אותם". המילה "אותם" נכתבה בלי ו', וחז"ל אמרו: "אל תקרי אותם אלא אתם" — הכתוב מעלה עליהם כאילו עשאוני.

וכתיב (תהלים י"ו) שויתי ה' וגוי. שהוא פי' כמו עשיתי כמו הוד והדר תשוה עליו (בתהלים כ"א).

ונאמר (תהלים ט"ז): "שויתי ה' לנגדי תמיד" וגוי. פירוש "שויתי" הוא "עשיתי", כמו "הוד והדר תשוה עליו" (תהלים כ"א).

והיינו כמ"ש ויעש דוד שם שכל עיקר כוונתו היה בתורתו ובתפלתו לעשות שם [ועי' מזה בזהר פי' בחקתי דקיי"ג א' ב']:

וזהו שנאמר: "ויעש דוד שם", שכן כל עיקר כוונתו בלימוד התורה ובתפילה היה לעשות שם [וראה על כך בזהר, פרשת בחקתי, דף קי"ג ע"א-ע"ב].

10 ב ולהבין זה צריך להבין פי' לשם יחוד קוב"ה [קודשא בריך הוא] שנתייחד קודם התפלה ליחידא שם י"ה

בו"ה ביחודא שלים וגם להבין פי' אותיות של שם הוי' ב"ה דהנה היו"ד מורה על הצמצום

2. כדי להבין זאת, צריך להבין את פירוש המילים "לשם ייחוד הקדוש ברוך הוא", שנקבעו לפני התפילה: "לייחד שם י"ה בו"ה ביחוד שלם"; וכן צריך להבין את משמעותן של אותיות שם הוי' ברוך הוא. והנה, היו"ד מורה על הצמצום,

כי עיקר התורה והמצוות להיות לו דירה בתחתונים וכל העולמות עליונים ותחתונים הם בזמן שהוא כרגע לפניו ית' כו' וצריך לזה כמה בחי' וצמצומים והשתלשלות שיהיה בחי' זמן.

כי עיקר התורה והמצוות הוא שתהיה לו דירה בתחתונים, וכל העולמות, העליונים והתחתונים, הם בתוך הזמן, שאינו אלא רגע לפניו יתברך וכו'. לשם כך נדרשות בחינות רבות, צמצומים והשתלשלות, כדי שתהיה בחינת זמן.

11 ובחי' הצמצומים היינו שיסלק בחי' עצמותו מכל וכל שהיא בחי' א"ס וישרה בזמן וגבול ועמ, ש מזה בד"ה ולא אבה בפ'

בחינת הצמצומים פירושה שהוא מסלק לגמרי את בחינת עצמותו, שהיא בחינת אין סוף, ושורה בזמן וגבול; וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ולא אבה", בפרשת

כי תצא ואח"כ בחי' ה' שהוא התפשטות אורך ורוחב ואח"כ ו' שהוא המשכה בשמי' [בשמים] ממעל
כי תצא. אחר כך באה בחינת ה', שהיא התפשטות לאורך ולרוחב; ואחר כך בחינת הוי', שהיא המשכה "בשמים ממעל

ועל הארץ מתחת ולד' סטריין בחינת ו"ק [וי קצוות] [וגם שמים רוחניים שהם בחי' אהבה ויראה כו' אש ומים כו']

ועל הארץ מתחת, ולארכע הרוחות — בחינת שש הקצוות [וגם שמים רוחניים, שהם בחינת אהבה ויראה וכו', אש ומים וכו'].

וזהו בחי' הוי"ו שהוא המשכת אלקותו ממעלה למטה ואח"כ בחינת ה' תתאה וכן בכל השתלשלות העולמות מעולם ועד עולם נעשה צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות

וזהו בחינת הוי', שהיא המשכת אלקותו מלמעלה למטה, ואחר כך בחינת ה' התחתונה. וכך גם בכל השתלשלות העולמות, מעולם לעולם, יש צמצום והתפשטות, המשכה והתפשטות.

ולכן נקי עולם מלשון העלים והסתיר עצמותו ית' וזהו תשובה קדמה לעולם [ועמ"ש מענין התשובה בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו']

ולכן נקרא עולם, מלשון העלים, משום שהעלים והסתיר את עצמותו יתברך. וזהו [הכוונה באמירה ש]תשובה קדמה לעולם [וראו מה שנכתב על ענין התשובה במאמר המתחיל "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך" וכו'];

ע"ש ובמדרש בראשית רבה שם איתא שנאמר בטרם הרים יולדו מאותה השעה תשב אנוש כו' והיינו כמו שכתוב בד"ה כי ההרים ימוש כו'

עיינו שם. ובמדרש בראשית רבה שם נאמר: "שנאמר: 'בטרם הרים יולדו'; מאותה שעה: 'תשב אנוש' וכו'. וזהו כפי שנכתב במאמר המתחיל "כי ההרים ימוש" וכו',

וחסדי מאתך לא ימוש כו' אמר מרחמך הוי' שזה הפסוק מדבר בגילוי רחמים גדולים לע"ל [לעתיד לבוא] ע"י התשובה ואזי ההרים ימוש כו' ע"ש והיינו לפי

"וחסדי מאתך לא ימוש" וכו', "אמר מרחמך הוי'". פסוק זה מדבר בגילוי רחמים גדולים לעתיד לבוא באמצעות התשובה, ואז "ההרים ימוש" וכו'; עיינו שם. והיינו משום

כי התשובה היא מבחי' ומדרגת בטרם הרים יולדו שקדמה לעולם שהיא גילוי מבחי' אנכי מי שאנכי כו' שלמעלה מבחי' הצמצומים דשם הוי' להיות עולם והעולם

שהתשובה היא מבחינת ומדרגת "בטרם הרים יולדו", שקדמה לעולם; היא גילוי מבחינת "אנכי מי שאנכי" וכו', שלמעלה מבחינת הצמצומים של שם הוי', שעל ידם נעשים עולם והעולם,

דהיינו למעלה אפילו מעולם האצילות שמקבל מבחי' היו"ד דשם הוי' [וזהו פי' היחוד שיהיה יחיד ומיוחד אחר הצמצום וההתפשטות כמו קודם

כלומר, למעלה אפילו מעולם אצילות, המקבל מבחינת היו"ד של שם הוי' [וזהו פירוש הייחוד: שהוא יהיה יחיד ומיוחד לאחר הצמצום וההתפשטות, כפי שהיה קודם

לכן בלי שום שינוי אלא שבעוה"ז אין היחוד שלם עד ימות המשיח שאז עין בעין יראו וגוי וראו כל בשר וגוי

לכך, ללא שום שינוי. אולם בעולם הזה הייחוד אינו שלם עד ימות המשיח, שאז "עין בעין יראו" וכו', ו"כל בשר יראה" וכו'.

אבל בעולמות עליונים גם עתה יכול לעשות היחוד שיתגלה יחודו וזהו והופע בהדר גאון עוזך.

אבל בעולמות העליונים אפשר לפעול את היחוד גם כעת, כך שייחודו יתגלה. וזהו [פירוש] "והופע בהדר גאון עוזך".

פי' שיאירו היודיין והווייין שהם בחי' צמצומים והתשלשלות המשכות והארת אור עליון [עיין] בשער היחודים

כלומר, שהיודיין והווייין יאירו — שהם בחינות הצמצומים וההשתלשלות, המשכות והארה של אור עליון [ראו שער היחודים,

פ"ז] [פרק ז'] ובמ"ח מסכת היחודים פ"ד] אור א"ס ב"ה יאירו גם למטה מטה אפי' [אפילו] בעוה"ז עד כי וידע כל פעול כו' דקאי על כל הברואים.

פרק ז, ומשנת חסידים, מסכת היחודים, פרק ד], אור אין סוף ברוך הוא — יאירו גם למטה מטה, אפילו בעולם הזה, עד ש"ידע כל פעול" וכו', והכוונה לכל הנבראים.

12 וסוף המאמר מוכיח שהכל ידעו וישיגו אלקותו ית' כי אפס זולתו שזהו לע"ל [לעתיד לבוא] שכ"כ [שכל כך]

יאיר ויתגלה אור א"ס ב"ה עד שיהא נתפס ג"כ בשכל האנושי ומושג בהשגה גשמיי' [גשמיים].

ובסוף הקטע מוכח שכולם יידעו וישיגו את אלקותו ית', שאין עוד מלבדו. הדבר יהיה לעתיד לבוא, כאשר אור אין סוף ברוך הוא יאיר ויתגלה בעוצמה רבה כל כך, עד שגם השכל האנושי יוכל לתפוס אותו והוא יושג בהשגה גשמית.

משא"כ בזמן שאין גילוי אור א"ס אלא בנפש אלקית של עובדי ה'. ואף גם זאת אינה בבחי' השגה אלא בבחי' אמונה אשר היא ירושה מאבות.

אבל בזמן הזה אור אין סוף מתגלה רק בנפש האלקית של עובדי ה'; וגם בה אין זו השגה, אלא אמונה, שהיא ירושה מאבותינו.

ולכן כתיב לע"ל [לעתיד לבוא] כשיתגלה אור א"ס ב"ה ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו. דהיינו מחמת גילוי בחי' הדר גאון עוזך שהן היודיין והווייין הנ"ל

לכן נאמר על העתיד לבוא, כאשר אור אין סוף ברוך הוא יתגלה: "ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו". כלומר, מפני גילוי בחינת "הדר גאון עוזך", שהם היו"דים והווייין שהוזכרו לעיל.

(ולשון הדר גאוננו יובן ע"ד מ"ש במ"א כפי כי גאה גאה כו' ומשם הוא המשכת היודי"ן ווי"ן הנ"ל להיות הגילוי אחר הצמצומים כמו קודם הצמצומים וזהו ממעמקים קראתיך הוי' כמ"ש בד"ה שובה ישראל עד ואז)

(את הביטוי "הדר גאוננו" אפשר להבין על פי מה שנכתב במקום אחר בביאור "כי גאה גאה" וכו'; ומדרגה זו נמשכת השפעת היו"דים והווי"ן שהוזכרו לעיל, כך שהגילוי שלאחר הצמצומים יהיה כמו שהיה לפני הצמצומים. וזהו [פירוש] "ממעמקים קראתיך הוי'", כמבואר במאמר הפותח במילים "שובה ישראל עד") ואז

תפול אימה ופחד בגשמי" [בגשמיים] ממש מן המראה הגדול הזה אשר יראו כל בשר וישיגו פועל אלקים בקרב הארץ הלזו הגשמיות בשכל אנושי הגשמי. שלא יהא גשמיות העולם והאדם מעלים ומסתיר על אור ה':

טיפול אימה ופחד ממש בגשמיות, לנוכח המראה הגדול הזה שכל בשר יראה, והם ישיגו בשכל אנושי גשמי את פועל אלקים בקרב הארץ הגשמית הזאת, כך שגשמיות העולם והאדם לא תסתיר ותעלים את אור ה'.

13 ג והנה גילוי יחוד זה שיתגלה אור א"ס ב"ה שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן למטה בסדר ההשתלשלות שתחלת הזמן הוא מתגלה

ג. והנה, גילוי של יחוד זה — שאור אין סוף, ברוך הוא, שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן, יתגלה למטה בסדר ההשתלשלות — ראשיתו בזמן מתגלה

בבע"ת [בבעלי תשובה] ששב אל ה' בכל נפשו ומאודו בכלות הנפש מעומקא דלבא כי ע"י התשובה זו נמשך לו הארה מלמעלה מאור א"ס שלפני ההשתלשלות ולמעלה מהזמן

בבעל תשובה ששב אל ה' בכל נפשו ובכל מאודו, בכלות הנפש מעומק הלב. כי על ידי תשובה זו נמשכת אליו הארה מלמעלה, מאור אין סוף שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן

(שהוא בחי' המתנשא מימות עולם כלומר שהוא מרומם למעלה מעלה מבחי' ומדרגת ימי עולם וימות עולם וכמ"ש מזה בד"ה אתם נצבים והיינו שבחינת ימות עולם הם מקור ושרש הזמן).

(שהוא בחינת "המתנשא מימות עולם", כלומר שהוא מרומם מעלה מעלה מבחינתם ומדרגתם של ימי עולם וימות עולם, וכמו שכתוב על כך במאמר המתחיל "אתם נצבים"; והיינו, שבחינת ימות עולם היא המקור והשרש של הזמן).

ונקי אלף שנים בעיניך כיום כוי שאף שיום זה אינו בבחי' זמן ממש מאחר שכולל אלף שנים כאחת עכ"ז
[עם כל זה] הוא מקור ושרש לבחי' זמן

ונקרא "אלף שנים בעיניך כיום" וגוי: שאף שיום זה אינו בגדר זמן ממש, מאחר שהוא כולל אלף שנים כאחת, בכל זאת הוא המקור והשרש של בחינת הזמן,

ולכן נקי ימות עולם אבל הוא ית' בעצמו הוא מתנשא ומרומם לאין קץ מבחי' יומין אלו כי הוא למעלה מהזמן לגמרי)

ולכן נקראים "ימות עולם". אבל הוא יתברך עצמו מתנשא ומרומם לאין קץ מבחינת ימים אלה, כי הוא למעלה מן הזמן לגמרי).

ולזאת על ידי המשכת הארה זו גם האדם ימאס חיי הזמן לדבקה באור א"ס ב"ה עצמו ממש כנ"ל.
ולכן, על ידי המשכת הארה זו גם האדם ימאס בחיי הזמן, כדי לדבוק באור אין סוף עצמו ממש, ברוך הוא, כנזכר לעיל.

ואף מי שאין דעתו יפה כ"כ [כל כך] לדבקה בו מחמת גדולת ורוממות א"ס ב"ה ממש רק שצר לו
ואף מי שאין דעתו צלולה כל כך כדי לדבוק בו מחמת גדולתו ורוממותו של אין סוף, ברוך הוא, עצמו ממש, אלא רק שמצטער על

מקומו ושעתו שנמשך אחר הבלי הזמן ובחשך שמו יכוסה ומכיר ערכו ושפלותו ונעשה נבזה בעיניו
נמאס מחמת שנק' רע ומנוול כוי.

מקומו ושעתו, שנמשך אחר הבלי הזמן, ו"בחושך שמו יכוסה"; והוא מכיר את ערכו ושפלותו, ונעשה "נבזה בעיניו
נמאס", מחמת שנקרא רע ומנוול וכוי —

עכ"ז [עם כל זה] מאחר שמואס בחייו חיי הזמן נמשך עליו מאליו וממילא חסד ה' להיות בו גילוי אור א"ס
ב"ה שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן

ובכל זאת, מאחר שהוא מואס בחייו — חיי הזמן — חסדו של ה' נמשך אליו מעצמו וממילא, כך שתהיה בו התגלות של אור אין סוף, ברוך הוא, שלמעלה מהשתלשלות ולמעלה מן הזמן.

כי גדול כח החסד עליון שמתפשט לאין קץ ותכלית וכמים היורדים ממקום גבהו למקום נמוך מאד.

כי גדול כוחה של החסד העליון, המתפשטת בלי קץ ובלי גבול, כמים היורדים ממקום גבוה אל מקום נמוך מאד.

14 ואדרבה במקום שנמוך מאד שם הם מתקבצים יותר כך החסד עליון נמשך ומתפשט דוקא במקום נמוך

אדרבה, דווקא במקום נמוך מאוד הם מתקבצים יותר. כך גם החסד העליון נמשך ומתפשט דווקא במקום נמוך,

דהיינו במי שהוא שפל ונבזה בעיניו נמאס וגם הליות בחיי חסד ורחמים אינו נופל אלא על מי שהוא צריך לחסד ורחמנות וכמשל מי

כלומר, באדם שהוא שפל ובזוי בעיני עצמו, מאוס. וגם, מכיוון שמידת החסד והרחמים חלה רק על מי שזקוק לחסד ולרחמים — כמו בדוגמה של אדם

שהוא תפוס בבית האסורים שאינו יכול לחזור על הפתחים נתעורר החסד והרחמנות בלבות בני האדם עליו עד שמביאין לו לחם ומזון לבית המאסר וכך הוא

שנתון בבית הסוהר ואינו יכול לחזור על הפתחים: החסד והרחמים עליו מתעוררים כלכם של בני האדם, עד שהם מביאים לו לחם ומזון לבית הסוהר. וכך גם

למעלה בחסד עליון שנמשך מאליו וממילא על האדם שצר לו מאד במה שנתפס במאסר הגוף והנפש הבהמית עד שיחפץ וישתוקק מאד להתפשט מלבושים צואים כו'

למעלה, החסד העליון נמשך מאליו וממילא על אדם שמצטער מאוד על שהוא נתון במאסר הגוף והנפש הבהמית, עד שהוא רוצה ומשתוקק מאוד לפשוט את הלבושים הצואים וכו',

וחייו אינם חיים בעיניו ולזאת מעורר רחמים רבים מלמעלה עד שנמשך עליו חיים וחסד מלמעלה ממקור החיים וחיי החיים אי"ס ב"ה ממש

וחייו אינם נחשבים בעיניו לחיים. לכן הוא מעורר רחמים רבים מלמעלה, עד שנמשכים עליו חיים וחסד מלמעלה, ממקור החיים ומחיי החיים, מאין סוף ברוך הוא ממש.

וזהו מי אל כמוך שבחיי אל הוא בחיי חסד ואין החסד שיהיה כחסד עליון המתפשט

וזהו [פירוש] "מי אל כמוך": בחינת "אל" היא בחינת חסד, ואין חסד כמו החסד העליון, המתפשט

לאין קץ ותכלית מרום המעלות מאור אי"ס ב"ה ממש עד מדרגות התחתונות שמעשיי [שמעשיה] הגשמיים [הגשמיים / הגשמיות / הגשמית] להחיות רוח שפלים אשר אסורים במאסר הגוף הגשמי.

בלי קץ וגבול, מרום המעלות — מאור אין סוף ברוך הוא ממש — ועד המדרגות התחתונות של עולם העשיה הגשמי, "להחיות רוח שפלים", האסורים במאסר הגוף הגשמי.

(ובאדרא) (דקל"ב א') ורזא דכתיב מי אל כמוך בעתיק יומין אתמר. פי' עתיק יומין היינו בחיי המתנשא

מימות עולם

(ובאדרא) (דקל"ב א'): "ורזא דכתיב מי אל כמוך בעתיק יומין אתמר". פירוש "עתיק יומין" הוא בחינת "המתנשא מימות עולם",

כי עתיק מלשון המעתיק הרים כלומר שנעתק ומרומם מבחינת ימות עולם וע"ש (דקל"ד ב').

שכן "עתיק" קשור לביטוי "המעתיק הרים", כלומר, שהוא נעתק ונעלה מבחינת "ימות עולם". ועיין שם (קל"ד ע"ב).

וזהו אל עליון גומל חסדים טובים כי אל היינו ע"ש [על שם] התלבשות אור א"ס ב"ה במדת החסד כמ"ש חסד אל כל היום ואית חסד ואית חסד

וזהו [פירוש] "אל עליון גומל חסדים טובים": הוא נקרא "אל" על שם התלבשות אור אין סוף ברוך הוא במידת החסד, כמו שכתוב: "חסד אל כל היום". ויש חסד ויש חסד:

היינו חסד דלבר דאקרי חסד עולם ובהתלבשות אור א"ס להיות עולם חסד יבנה נקי אל עולם כלומר, חסד חיצוני, הנקרא "חסד עולם"; וכשאור אין סוף מתלבש כדי שיהיה עולם — "עולם חסד יבנה" — הוא נקרא "אל עולם".

אך חסד דלגאו שע"ז נאמר ובחסד עליון בל ימוט עליון דייקא שהוא מבחי' סוכ"ע זהו פי' אל עליון אבל חסד פנימי, שעליו נאמר "ובחסד עליון בל ימוט" — "עליון" דווקא, משום שהוא מבחינת סוכב כל עלמין — זהו פירוש "אל עליון",

שהוא למעלה מעלה מבחי' ומדרגת חסד עולם וע"ז נאמר מי אל כמוך ועמ"ש בד"ה לסוסתי בשיר השירים בענין אדם אדמה לעליון כו' ע"ש.

שהוא למעלה מעלה מבחינת ומדרגת "חסד עולם". ועל כך נאמר: "מי אל כמוך". ועיין מה שכתוב במאמר המתחיל "לסוסתי", בשיר השירים, בענין אדם — "אדמה לעליון" וכו'; עיין שם.

15 והנה מבחי' חסד עליון נמשך להיות גומל חסדים טובים שהוא להיות המשכת החסד למטה מטה ועמ"ש סד"ה ועתה יגדל נא כח אדי' כו'

והנה, מבחינת חסד עליון נמשכת בחינה של "גומל חסדים טובים", כלומר, המשכת החסד למטה מטה. ועיין במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ועתה יגדל נא כוח ה"י וכו';

ועמ"ש ע"פ ויגמול שקדים בפרשת קרח ובמ"א ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו כו' וע"פ הוי' יחתו מריכו ועיין מ"ש בביאור ע"פ משה ידבר וע' בסידור האריז"ל [האריז' זכרוננו לברכה] בכוונת אוחילה לאל כו'.

ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ויגמול שקדים" בפרשת קרח; ובמקום אחר, על הפסוק "חסדי ה' כי לא תמנו" וכו', ועל הפסוק "הי יחתו מריכו"; וכן במה שנכתב בביאור על הפסוק "משה ידבר"; ועיינו בסידור האריז"ל בכוונה של "אוחילה לא-ל" וכו'.

וע' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ שמיני בענין ישראל ישר אל וזהו אשריך ישראל מי כמוך כו' ועיינו בפירוש הרמ"ז (רבי משה זכות) בתחילת פרשת שמיני, בענין ישראל — ישר אל; וזהו [פירוש] "אשריך ישראל, מי כמוך" וכו'.

ועל דרך זה הוא משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] גבי בצלאל בצל אל היית וידעת כמ"ש בספר עמ"ה [עמק המלך] שער י"ג פ"מ:

ועל דרך זו הוא מה שאמרו רבותינו ז"ל על בצלאל: "בצל אל היית וידעת", כפי שנכתב בספר עמק המלך, שער י"ג, פרק מ'.

16 ד אך כיצד יומשך ויתגלה חסד עליון מאור א"ס ב"ה ממש בבע"ת [בבעלי תשובה] שהיה רחוק מאור א"ס בתכלית

4. אך כיצד אפשר להמשיך ולגלות חסד עליון מאור אין סוף עצמו, יתברך, אצל בעל תשובה שהיה רחוק מאור אין סוף בתכלית?

הנה ע"ז אמר הנביא נושא עון ועובר על פשע. וביאור הענין דהנה בגמרא איתא פלוגתא מר אמר נושא עון ומר אמר כובש עון.

על כך אמר הנביא: "נושא עון ועובר על פשע". וביאור הענין: בגמרא מובאת מחלוקת — חכם אחד אומר "נושא עון", וחכם אחר אומר "כובש עון".

17 ושניהם אמת כי הנה מעשה העבירה אשר יעשה האדם לחטוא כאחת מכל המצות ל"ת [לא תעשה] או ביטול מ"ע [מצות עשה] הוא רע גמור.

ושניהם אמת. שכן מעשה העבירה שאדם עובר, כשהוא חוטא באחד מאיסורי הלא תעשה או מבטל מצוות עשה, הוא רע גמור.

אך הכח המתאווה לדברים האסורים הוא הממשיך לבו לבטל ממ"ע [ממצות עשה] הנה הכח ההוא אף שהוא מלוכש ברע גמור מ"מ אין בכח זה חטא מצד עצמו

אבל כוח התאוה לדברים האסורים, או הכוח שמושך את לבו לבטל מצוות עשה — אותו כוח, אף שהוא מלוכש ברע גמור, אין בו חטא מצד עצמו,

שהרי כח המתאווה הוא שוה בין באיסור בין בהיתר וכן כח הממשיך לבו אלא שהטה כח המתאווה כ"כ [כל כך] עד שנתלבש במעשה העבירה או שהטה את כח הממשיך הלב עד שנמשך לסור מ"ע [מצות עשה]

שכן כוח התאוה שווה בין אם הוא מופנה לדבר אסור ובין אם לדבר מותר, וכך גם הכוח שמושך את לבו; אלא שהוא הטה את כוח התאוה עד כדי כך שהתלבש במעשה העבירה, או שהטה את הכוח שמושך את הלב, עד שהלב נמשך להתרחק ממצוות עשה.

אבל מצד כח המתאווה בעצמו הרי יש בכח זה להפוך לכבו מן הקצה אל הקצה מאהבה רעה לאהבת ה' וכמ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר [היצר הרע] ישוב לאהבת ה'.

אבל מצד כוח התאוה עצמו, בכוחו להפוך את לבו מקצה לקצה — מאהבה רעה לאהבת ה', כמו שנאמר: "ואהבת בכל לבבך", בשני יצריך, כך שגם היצר הרע ישוב לאהבת ה'.

18 והטעם כי באמת כח המתאווה מצד עצמו שרשו ויסודתו בהררי קדש בקדושה עליונה אלא שבירידת המדרגות ונפילתן בשכח"כ [בשבירת הכלים] נמשך שיהיה כח המתאווה גם לדבר עבירה.

הטעם הוא שבאמת, שורש כוח התשוקה ויסודו בהררי קודש, בקדושה העליונה; אלא שעם ירידת המדרגות ונפילתן בשבירת הכלים, נעשה כוח התשוקה נמשך גם לדבר עבירה.

ולזאת כשישוב אל ה' יוכל להפוך לבו מן הקצה אל הקצה שגם כח המתאווה שהיה מלוכש בתאוה רעה ישוב לאהבת ה'

לכן, כשישוב אל ה', יוכל להפוך את לבו מן הקצה אל הקצה, כך שגם כוח התשוקה שהיה מלוכש בתשוקה רעה ישוב לאהבת ה'.

(ועמ"ש מזה ע"פ זאת חקת התורה בענין אפר הפרה ועמ"ש סד"ה ויאבק איש בענין שהעלו אבק עד כסה"כ [כסא הכבוד])

(וראו מה שכתוב על כך בפסוק "זאת חוקת התורה", בעניין אפר הפרה; וכן מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ויאבק איש", בעניין שהעלו אבק עד כיסא הכבוד).

אבל המעשה רע אשר יעשה האדם לחטוא בהנה מחמת שהוא באמת רע גמור מצד עצמו אי"א לו להתכלל בקדושה כי אין עבירה נעשית מצוה ואין לה תקנה

אבל מעשה הרע שאדם עושה בחטאו, מאחר שהוא רע גמור מצד עצמו, אינו יכול להיכלל בקדושה, שהרי עבירה אינה נעשית מצווה, ואין לה תקנה.

אלא ביטולה והעברתה מן העולם כמ"ש לע"ל [לעיתיד לבוא] ואת רוח הטומאה אעביר וגוי וזהו נושא עון וכובש עון נושא עון היינו הכח המתאווה לתאווה רעה

אלא יש לבטלו ולהעבירו מן העולם, כמו שכתוב על זמן הגאולה: "ואת רוח הטומאה אעביר" וגוי. וזהו "נושא עון" ו"כובש עון": "נושא עון" מתייחס לכוח המשתוקק לתשוקה רעה,

וכן המחשבה המלוכשת בתאווה זו שזהו נושא עון שמגביהו לעלות לשרשו להתכלל בקדושה עליונה להפוך לבו ומחשבותיו מן הקצה אל הקצה שגם כח המתאווה ישוב לאהבת ה'.

וכן למחשבה המלוכשת בתשוקה זו. זהו "נושא עון": הוא מעלה אותה לשוב לשורשה, להיכלל בקדושה העליונה, ולהפוך את לבו ואת מחשבותיו מן הקצה אל הקצה, כך שגם כוח התשוקה ישוב לאהבת ה'.

וכובש עון היינו המעשה בפו"מ [בפועל ממש] שאין לה עלייה והתכללות בקדושה כ"א ביטול והעברה לע"ל [לעיתיד לבוא] מ"מ גם עתה כובשה ומפילה בבחי' מצולות ים (ע' [עיינן] בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דס"ג סע"ב [סוף עמוד ב] ובפ' אמור דק"א ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם)

ו"כובש עון" מתייחס למעשה בפועל, שאין לו עלייה והיכללות בקדושה, אלא ביטול והעברה לעתיד לבוא. ואף על פי כן, גם עכשיו הוא כובש אותו ומשליך אותו למדרגת "מצולות ים" (ראו זהר חלק ג, פרשת אחרי, סוף דף ס"ג ע"ב, ופרשת אמור, דף ק"א ע"ב, וכן במקדש מלך וברמ"ז שם),

מקום הקליפות שלא תשוטט באויר העוה"ז להחטיא את האדם ולא ישוב לכסלה עד עת קץ שיבולע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר כו'

מקום הקליפות, כדי שלא תשוטט באויר העולם הזה ותגרום לאדם לחטוא, ולא תשוב "לכסלה", עד עת הקץ, כאשר "בלע המוות לנצח" ו"את רוח הטומאה אעביר" וגוי.

וזהו נושא עון ועובר על פשע כי פשע היא בחינת המעשה בפו"מ [בפועל ממש] הוא עובר ודורך עליה וכובשה במצולות ים.

וזהו [פירוש] "נושא עון ועובר על פשע": שכן פשע הוא בחינת המעשה בפועל ממש; הוא עובר עליו, דורך עליו ומדכא אותו במצולות ים.

משא"כ בחי' עון הוא נושא דהיינו בחי' כח המתאוה ומחשבות האדם ותחבולותיו (וע' עוד מענין נושא עון בזח"ג [בזהר חלק ג] קל"ב ב' קל"ג א' ק"מ ע"ב קמ"א א').

ואילו את בחינת העון הוא נושא; כלומר, את בחינת כוח התאוה, ואת מחשבותיו ותחבולותיו של האדם (ועיינו עוד בענין "נושא עון" בזהר, חלק ג, 132b, 133a, 140b, 141a).

ובפי' ויגש דר"ו ע"ב ע"פ עברו יחדיו ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם בע"א [באופן אחר] קצת). והנה על ידי שנושא עון ועובר על פשע הוא מסיר המסכים המבדילים.

ובפרשת ויגש, 206b, על הפסוק "עברו יחדיו", ובפירוש הרמ"ז שם, באופן מעט שונה). והנה, על ידי שהוא נושא עון ועובר על פשע, הוא מסיר את המסכים המבדילים.

ואזי נמשך ממילא ומאליו חסד עליון להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן על נפש האדם כי אני ה' לא שניתי כתיב ואתה הוא קודם שנברא כו' בלי שום שינוי

ואז נמשכת ממילא ומעצמה חסד עליון, כך שאור אין סוף ברוך הוא עצמו, שלפני ההשתלשלות ולמעלה מן הזמן, מתגלה על נפש האדם. שהרי נאמר "אני הוי' לא שניתי", וכן "ואתה הוא קודם שנברא" וכו', בלי שום שינוי;

אך מה שאין זה בגילוי בנפש האדם הוא מחמת כי עונותיכם מבדילים והם המונעים ומעכבים גילוי זה אך הסיבה לכך שאין הדבר מתגלה בנפש האדם היא "כי עונותיכם מבדילים"; הם המונעים ומעכבים את הגילוי הזה.

אבל בהסיר המונע ממילא אין שום דבר חוצץ ונגלה כבוד ה' א"ס ב"ה ממש על נפשו.

אבל כאשר מסירים את המונע, ממילא אין שום דבר חוצץ, ומתגלים על נפשו "כבוד הוי'" — אין סוף ברוך הוא עצמו.

ה אך הנה כתיב לשארית נחלתו וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] למי נושא עון ועובר על פשע למי שמשלים א"ע [את עצמו] כשירים.

ה. אך הנה נאמר "לשארית נחלתו", וחכמינו זיכרונם לברכה אמרו: "למי נושא עון ועובר על פשע? למי שמשלים עצמו כשירים".

19 והענין כי הנה כתיב אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. פי' שהנביא קובל על בני יעקב ביאור העניין הוא כך. נאמר: "אני הוי' לא שניתי, ואתם בני יעקב לא כליתם". כלומר, הנביא מתרעם על בני יעקב:

כי הלא אני ה' לא שניתי שאתה הוא לאחר שנברא העולם כמו קודם שנברא שהוא למעלה מגדר הזמן והמקום ואין הזמן והמקום תופסים לפניו כלום

שהרי "אני ה' לא שניתי" — אתה הוא לאחר שנברא העולם כפי שהיית קודם שנברא, שכן אתה למעלה מגבולות הזמן והמקום, ולזמן ולמקום אין כל חשיבות לפניך.

ואי לזאת הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שנברא העולם כמו קודם ואין עוד מלבדו ואפס זולתו ולמה אתם בני יעקב לא כליתם.

ולכן הוא לבדו יחיד ומיוחד לאחר שנברא העולם כפי שהיה קודם לכן, ו"אין עוד מלבדו", ואין דבר זולתו. אם כן, מדוע אתם, בני יעקב, לא כליתם?

פ"י שאין לכם כלות הנפש לצאת ממאסר הגוף ומנרתקו שלא למשוך אחר צרכי גופו רק לדבקה בו ית' בא"ס ב"ה ובמדותיו כל היום

כלומר, מדוע אין לכם כלות הנפש, לצאת ממאסר הגוף ומנרתקו — לא להימשך אחר צרכי הגוף, אלא לדבוק רק בו יתברך, באין סוף ברוך הוא ובמדותיו, כל היום.

כי גם אם לכבו יבין שהאמת כן הוא דכולא קמיה כלא חשיב מ"מ לא יתפעל בנפשו שיהא נוגע לו אל עצמיו [עצמיות] הנפש מקרב איש ולב עמוק שתכלה אליו ית' הנפש בתשוקה וצמאון כו'

שהרי גם אם לבו מבין שזו האמת, ש"כולא קמיה כלא חשיב", בכל זאת לא תתחולל בנפשו תנועה שתיגע בעצם הנפש, "מקרב איש ולב עמוק", עד שהנפש תכלה אליו יתברך מתוך תשוקה וצימאון וכו'.

[ועמ"ש מזה בד"ה בחודש השלישי לצאת] והסיבה לזה ביאר הנביא באמרו בני יעקב כי יעקב הוא יו"ד עקב בחי' חכמה שירדה בעקביים וסוף המעשה במדרגות

[ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "בחודש השלישי לצאת"]. את הסיבה לכך הסביר הנביא באמרו "בני יעקב": יעקב הוא יו"ד-עקב — בחינת החכמה שירדה לעקביים ולמעשה האחרון, במדרגות

תחתונות דעשי' [דעשיה] גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] ובני יעקב הם המקבלים מבחי' עקביים שהנפש נלקחה משם ולפיכך אין הנפש מתפעלת מדברים דקים ורוחניים ואינה בטלה כ"כ [כל כך] באור א"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות שאינו מאיר לה

התחתונות שבעשיה הגשמית. בני יעקב הם המקבלים מבחינת העקביים, שהרי הנפש נלקחה משם. לכן הנפש אינה מתפעלת מעניינים דקים ורוחניים, ואינה בטלה כל כך לאור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מההשתלשלות, משום שאינו מאיר לה

אלא בריחוק מקום וכמציץ מן החרכים בבחי' מקיף ואינו נכנס בפנימית הלב להיות תוכו רצוף אהבה בכלות הנפש ממש.

אלא מרחוק, וכמציץ מן החרכים, בבחינת מקיף; והוא אינו נכנס אל פנימיות הלב, כך שתוכו יהיה רצוף אהבה, בכלות הנפש ממש.

20 והגם שמצד עצמיות הנפש אפי' [אפילו] היא ממדרגה התחתונה מאד הרי היא מ"מ נפש אלקית והיתה בטלה באוא"ס [באור אין סוף] כ"ה ממש כנר בפני האבוקה.

ואף שמצד עצמות הנפש, אפילו אם היא ממדרגה נמוכה מאוד, היא בכל זאת נפש אלקית, והייתה בטלה ממש לפני אור אין סוף ברוך הוא, כנר בפני אבוקה,

אמנם מצד התלבשותה בנפש הבהמית הנה הנפש אשר היא ממדרגה התחתונה הרי היא מלוכשת מאד ומושרשת בטבע הנפש הבהמית ומשוך אחר צרכי גופו וקשה לה ליפרד ממנו

אולם מצד התלבשותה בנפש הבהמית, הנפש שממדרגה נמוכה ביותר מלוכשת ונטועה עמוק בטבעה של הנפש הבהמית, נמשכת אחר צורכי הגוף, וקשה לה להיפרד ממנו

(ועמ"ש מזה סד"ה כי אתה נרי) מחמת שהיא בבחי' ישות וגסות רוח דהיינו שהרוחניות היא בבחי' גסות ועביות.

(וראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "כי אתה נרי"), משום שהיא במצב של ישות וגסות רוח; כלומר, הרוחניות שלה עצמה גסה ועבה.

ולזאת נמשכת אחר דברים גסים ועבים ואינה מתפעלת מדברים דקים ורוחנים כי גסות וחומריות הגוף הם המלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה ובפרט

לכן היא נמשכת אחר דברים גסים ועבים ואינה מתפעלת מדברים דקים ורוחניים, שכן גסות הגוף וחומריותו הן שמלבישות את הנפש מראש ועד רגל. ובייחוד

בבע"ת [בבעלי תשובה] שמתחלה נמשך אחר צרכי גופו וקשה לו ליפרד ממנו מחמת שהוא מלוכש ומושרש בטבע גסות וחומריות הגוף ונפש הב המית המלבישים אותו.

בבעל תשובה, שבתחילה נמשך אחר צורכי גופו וקשה לו להיפרד מהם, משום שהוא מלוכש ונטוע בטבע הגסות והחומריות של הגוף ושל הנפש הבהמית המלבישים אותו.

והתלבשות זו נקרא בר"מ [ברעיא מהימנא] בשם סרכות הריאה (ועי' מזה ג"כ ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' פנחס דרכ"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודרכ"ח ע"א)

התלבשות זו נקראת ברעיא מהימנא בשם "סרכות הריאה" (וראו על כך גם ברעיא מהימנא, פרשת פינחס, סוף רכ"ז ע"ב ורכ"ח ע"א),

שהריאה נסרכת ודבוקה ומושרשת עד שאינה יכולה להניף על הלב (עי' [ברע"מ [ברעיא מהימנא] שם דרל"א סע"א [סוף עמוד א] ודרל"ד א' ודרל"ה)

שהריאה נסרכת, נדבקת ונעשית נטועה, עד שאינה יכולה לנופף על הלב (ראו שם ברעיא מהימנא, סוף רל"א ע"א, ורל"ד ע"א ורל"ה),

כי אין לה כח להעלות כנפיה לפרחא ולסלקא קדם מלכא ולכך היא דבוק ומושרש בצרכי גופו.

כי אין לה כוח להרים את כנפיה כדי לעוף ולעלות לפני המלך, ולכן היא דבוקה ונטועה בצרכי גופו.

ואינו מרגיש רק עצמו ורצונו ולזאת אף אם לבבו יבין האמת שהעולם שהוא תחת הזמן ומקום הוא כאין ואפס ובטל באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה שלמעלה מן ההשתלשלות שאינו בגדר זמן ומקום כלל.

והוא חש רק את עצמו ואת רצונו. לכן, גם אם לבו מבין את האמת — שהעולם, הכפוף לזמן ולמקום, הוא כאין וכאפס ובטל באור אין סוף, ברוך הוא, שלמעלה מהשתלשלות ואינו נתון כלל בגבולות הזמן והמקום —

מ"מ [מ"מ] קשה לו לצאת ממאסר הגוף ואומר מה אעשה שכך נוצרתי. והעצה היעוצה לזה בזהר פ' שלח (דקס"ח א')

בכל זאת קשה לו לצאת ממאסר הגוף, והוא אומר: "מה אעשה? כך נוצרתי". והעצה לכך מובאת בזהר, פרשת שלח (168a), [היא:]

אעא דלא סליק ב"י [ביה] נהורא מבטשין ל"י גופא דלא סליק ב"י [ביה] נהורא דנשמתא מבטשין ל"י "עץ שלא עולה בו האור מכים אותו; גוף שלא עולה בו אור הנשמה מכים אותו".

דהיינו להשפיל א"ע [את עצמו] מזה עצמו שיהא רע בעיניו המעשה שקשה עליו פרידתו מן הגוף וישים אל לבו שגם פושעי ישראל פורקי עול העובר כמה עבירות רק למלאות תאותו.

כלומר, להשפיל את עצמו דווקא בשל הדבר הזה — שיהיה רע בעיניו שקשה לו להיפרד מן הגוף — ולתת אל לבו שגם פושעי ישראל פורקי העול, העוברים עבירות רבות רק כדי למלא את תאוותם,

21 והגם שיודע שאין בהם ממש אעפ"כ [אף על פי כן] לא יציל את נפשו מלילך בדרכים כאלו. לפי שאינו

רוצה לסבול שפלות ודחקות ולזאת הוא מתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי

אף שהוא יודע שאין בדברים האלה ממש, בכל זאת אינו מציל את נפשו מללכת בדרכים כאלה, משום שאינו רוצה לסבול שפלות ודוחק; ולכן הוא מברך את עצמו בלבבו לאמור: "שלום יהיה לי,

כי בשרירות לבי אלך כי טבעי גרמה לי ובאמת אין זו טענה כי צריך לשנות את טבעו ולשבור תאוותו ולסבול חיי צער נגד כחשו בה'.

כי בשרירות לבי אלך" — שהרי טבעי גרם לי לכך. אך באמת אין זו טענה, שכן עליו לשנות את טבעו, לשבור את תאוותו ולסבול חיי צער, כנגד מה שכיחש בה'.

וכך ישים האדם אל לבו לשבור תאוות הגוף וחומריותו שלא יהא מונע ומעכב גילוי אור א"ס ב"ה וקדושתו ליבטל וליכלל כו'

וכך על האדם לשים אל לבו לשבור את תאוות הגוף ואת חומריותו, כדי שלא ימנעו ויעכבו את גילוי אור אין סוף ברוך הוא וקדושתו, [כדי] להתבטל ולהיכלל וכו'.

ואם אינו משבר תאוותו ורוצה בטבעו כתולדתו שקשה לו ליפרד מטבעו הרי טענתו טענת פושעי ישראל ממש:

ואם אינו שובר את תאוותו, ורוצה להישאר בטבעו כפי שנולד, משום שקשה לו להיפרד מטבעו, הרי שטענתו היא ממש טענתם של פושעי ישראל.

22 והנה כשיעמיק ויתבונן בדברים האלה ויראה עד היכן מגיע רעת ישותו וגסותו יבטש א"ע [את עצמו]

וישפיל נפשו כעפר והגם שביטוש והשפלה זאת אינה מעצמות הנפש בטבעה

והנה, כאשר יתבונן בדברים האלה לעומק ויראה עד כמה מגיעה רעת הישות והגסות שלו, יכה את עצמו וישפיל את נפשו כעפר. ואף שהכאה והשפלה זו אינן באות מעצם הנפש ומטבעה,

אלא ע"י יגיעה בהעמקת ההתבוננות. הנה ע"ז אמר דוד המע"ה [המלך עליו השלום] לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה.

אלא מתוך יגיעה בהעמקת ההתבוננות. על כך אמר דוד המלך עליו השלום: "לב נשבר ונדכה, אלקים לא תבזה".

דלכאורה אינו מובן וכי ס"ד שהלב נשבר ונדכה יחשב לכזיון עד שאמר דוד המע"ה [המלך עליו השלום] לא תבזה.

ולכאורה אין הדבר מובן: האם היה עולה על הדעת שלב נשבר ונדכה ייחשב לדבר בזוי, עד שדוד המלך עליו השלום היה צריך לומר "לא תבזה"?

23 והלא אדרבה שבח הוא ללב שיהא נשבר ונדכה וכמ"ש זבחי אלקים רוח נשברה וכתוב מרום וקדוש אשכון ואת דכא כו'.

אדרבה, הרי זה שבח ללב שיהיה שבור ונדכה, כמו שכתוב: "זבחי אלקים רוח נשברה", ונאמר: "מרום וקדוש אשכון ואת דכא" וכי'.

אך הענין יובן בביאור מלת ונדכה שהוא לשון נפעל משא"כ מלת דכא הוא שם דבר כי מי שהוא דכא באמת ודאי שבח הוא לו אשכון ואת דכא

אלא שהענין יובן מתוך ביאור המילה "ונדכה", שהיא צורת נפעל, שלא כמו המילה "דכא", שהיא שם עצם. מי שהוא דכא באמת, ודאי ראוי לשבח, ועליו נאמר: "אשכון ואת דכא".

(וע' בזהר פ' אמור ד"צ סע"ב [סוף עמוד ב] ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ועמ"ש בפ' עקב סד"ה ארץ הרים ובקעות וע' בזה"ב [בזהר חלק ב'] פקודי דרל"ג א'. עוד נזכר ענין ואת דכא בזהר ח"א [חלק א'] קפ"א א'. ח"ב [חלק ב'] פ"ו ב'. ח"ג [חלק ג'] ט' א')

(ועיינו בזהר, פרשת אמור, סוף דף 90b, ובמקדש מלך שם; וכן במה שכתוב בפרשת עקב, בסוף המאמר הפותח במילים "ארץ הרים ובקעות"; ועיינו בזהר, חלק ב, פקודי, 233a. ענין "ואת דכא" נזכר עוד בזהר, חלק א, 181a; חלק ב, 86b; חלק ג, 9a).

אבל נדכה היינו שע"י יגיעה בהעמקת ההתבוננות הוא משפיל א"ע [את עצמו] ונעשה נדכה ע"י פעולה שעושה בנפשו או ע"י שהקב"ה שולח עליו יסורין מלמעלה להכניע ולהשפילו וסד"א [וסלקא דעתך אמינא] מאחר שאינו דכא באמת לאמיתו מצד עצמו אין זה כלום.

אבל "נדכה" פירושו שעל ידי יגיעה בהעמקת ההתבוננות הוא משפיל את עצמו ונעשה נדכה באמצעות פעולה שהוא עושה בנפשו, או שהקדוש ברוך הוא שולח עליו יסורים מלמעלה כדי להכניעו ולהשפילו. ואפשר היה לחשוב שמכיוון שאינו דכא באמת, מצד עצמו, אין בכך כלום.

לזה התפלל עליו דוד המעי"ה [המלך עליו השלום] שגם לב נשבר ונדכה ע"י פעולה לא תבזה עכ"פ [על כל פנים] שגם בפעולת הנדכה יהא גילוי אור א"ס ב"ה

על כך התפלל דוד המלך עליו, שאף לב נשבר ונדכה על ידי פעולה — "לא תבזה"; כלומר, שלכל הפחות גם בפעולת ההידכאות תהיה התגלות של אור אין סוף ברוך הוא.

דהיינו שיהא בטל לאוא"ס [לאור אין סוף] ב"ה המקיף עליו מלמעלה הגם שאינו נכנס בפנימית לבו וכנ"ל (וגדולה מזו איתא בגמרא בפרק יש בערכין) (ד"י ב')

כלומר, שיהיה בטל לאור אין סוף ברוך הוא המקיף אותו מלמעלה, אף שאינו נכנס לפנימיות לבו, כפי שנתבאר לעיל. (ויש דבר גדול מזה בגמרא, בפרק "יש בערכין") (16b),

בענין ענוה שלא לשמה כו' עוד עיין מענין רוח נשברה לב נשבר ונדכה בגמרא פ"ק [פרק קמא] דסוטה (דף ה' ע"ב)

בענין ענוה שלא לשמה וכו'. עיינו עוד בענין "רוח נשברה" ו"לב נשבר ונדכה" בגמרא, בפרק הראשון של סוטה (5b);

פ"ו דסנהדרין (דמ"ג ע"ב) וברכות ר"פ צו את אהרן ובפ' נשא פייג בפסוק ביום הרביעי נשיא לבני ראובן.

בפרק השישי של סנהדרין (43b); ובמדרש רבה, בתחילת פרשת "צו את אהרן", ובפרשת נשא, פרק 13, על הפסוק "ביום הרביעי נשיא לבני ראובן";

ובזח"ג [ובזהר חלק ג] בפ' פינחס (דר"מ [דרעיא מהימנא] ע"א ודרמ"ז א') ברע"מ [ברעיא מהימנא] ובפ' ויקרא (דף ה' ע"א) ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם שהאריך בזה.

וכן בזהר, חלק ג', בפרשת פינחס (ר"מ ע"א ורמ"ז ע"א), ברעיא מהימנא; ובפרשת ויקרא (דף ה' ע"א), ובפירוש הרמ"ז שם, שהאריך בעניין זה;

ובסבא דמשפטים (דק"ח א') וברע"מ [וברעיא מהימנא] פ' בהעלותך (דקנ"ג א') ועוד נזכר מזה בזח"א [בזהר חלק א] [קצ"ח א'] ח"ב [חלק ב'] (ס"א סע"א [סוף עמוד א] פ"ו ב') ח"ג [חלק ג'] (ט' א' מ"ט סע"א [סוף עמוד א] דרכ"ד סע"ב [סוף עמוד ב]) ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם:

וכן בסבא דמשפטים (דק"ח ע"א), וברעיא מהימנא בפרשת בהעלותך (דקנ"ג ע"א). עניין זה נזכר עוד בזהר, חלק א' (קצ"ח ע"א); חלק ב' (סוף ס"א ע"א, פ"ו ע"ב); חלק ג' (ט' ע"א, סוף מ"ט ע"א, סוף רכ"ד ע"ב); ובמקדש מלך שם:

24 ו זהו לשארית נחלתו למי שמשים א"ע [את עצמו] כשיריים. דהיינו שמשים עצמו בהיותו מלוכש בגוף בהשתלשלות המדרגות בבחי' זמן ומקום.

6. וזהו [פירוש] "לשארית נחלתו": למי שעושה את עצמו כשיריים. כלומר, הוא עושה את עצמו — בהיותו מלוכש בגוף, בתוך השתלשלות המדרגות ובבחינת זמן ומקום —

כשיריים שמלמעלה מן ההשתלשלות הנמשך לו בבחינת מקיף והיינו כשיעמיק ויתבונן בשפלותו איך שהוא מוטבע ומלוכש מאד בנפשו הטבעית אשר ע"י רחוק הוא מאוד מאור א"ס ב"ה שאינו נמשך אליו

כשיריים של מה שלמעלה מהשתלשלות, הנמשך אליו בבחינת מקיף. כלומר, כשהוא מעמיק להתבונן בשפלותו — עד כמה הוא שקוע ומלוכש בנפשו הטבעית, ועל ידי כך רחוק מאוד מאור אין סוף, ברוך הוא, הנמשך אליו

אלא בבחי' מקיף שע"י נעשה בחי' נדכה כנ"ל מזה נמשך שיהא הוא בטל לבחי' המקיף שעליו.

אלא בבחינת מקיף; ועל ידי כך הוא נעשה נדכה, כפי שנתבאר לעיל. מכך נמשך שהוא בטל לבחינת המקיף שעליו.

וזהו לשארית נחלתו שהשיריים שהם למעלה מבחי' ההשתלשלות הם בחי' נחלתו נחלת יעקב נחל מלשון המשכה

וזהו "לשארית נחלתו": השיריים שלמעלה מבחינת השתלשלות הם בחינת "נחלתו", "נחלת יעקב"; "נחל" הוא מלשון המשכה,

דהיינו ההמשכה וההארה שמאור א"ס ב"ה ויעקב חבל נחלתו (ועד"ז שנתבאר כאן בפ"י לשארית מבואר ג"כ בזהר ס"פ ויצא)

כלומר, ההמשכה וההארה מאור אין סוף, ברוך הוא; וכן "ויעקב חבל נחלתו". (ובדומה למה שנתבאר כאן בפירוש "לשארית", מבואר גם בזהר, סוף פרשת ויצא)

(דקמ"ו ע"ב) בפ"י שאר ישוב שאר יעקב אל"ן ברכאן אחרנין דאשתארו. וכת"ב והיה שארית יעקב כו' כטל כו'.

(קמו, ב), בפירוש "שאר ישוב, שאר יעקב": "אלו הברכות האחרות שנותרו". ונאמר: "והיה שארית יעקב" וכו', "כטל" וכו'.

ופי דאשתארו היינו שאינן מאירים עכשיו בבחי' גילוי וזהו ע"ד מש"כ [מה שכתוב] בפי לשארית כשיריים כו'

פירוש "שנותרו" הוא שאינן מאירות עכשיו בבחינת גילוי; וזה דומה למה שנתבאר בפירוש "לשארית" — כשיריים וכו'.

אך הנחלה וההמשכה היא באה בבחי' מקיף בלבד וזהו נחלה עבר על נפשנו שאינה נכנסה בפנימיות הלב להיות תוכו רצוף אהבה לה' בכלות הנפש ממש מעומקא דלבא.

אלא שהנחלה וההמשכה באות בבחינת מקיף בלבד. וזהו "נחלה עבר על נפשנו": היא אינה נכנסת בפנימיות הלב, כך שתוכו יהיה רצוף אהבה לה', עד כלות הנפש ממש, מעומק הלב.

25 ומ"מ מאחר שנעשה עי"ז בחי' נדכה יצר לו מאד מה שגופו ונפשו הבהמית מלבישים את הנפש ונעשה שפל בעיניו הרי הוא בטל לבחי' המקיף שעליו ומשים עצתמו כשיריים ונמשך עליו חסד עליון להיות נושא עון

אף על פי כן, מאחר שעל ידי כך הוא נעשה בבחינת נדכה — כואב לו מאוד שגופו ונפשו הבהמית מלבישים את נפשו, והוא נעשה שפל בעיני עצמו — הוא בטל כלפי המקיף שעליו, ורואה את עצמו כשיריים; ועליו נמשכת חסד עליון, להיות "נושא עון"

ועובר על פשע שהחסד עליון מתפשט במקום נמוך יותר כנ"ל ועי"ז יכול להעלות נפשו ולקשרה באור ה' א"ס ב"ה וקדושתו ולצאת ממאסר ונרתק הגוף והנפש הבהמית המלבישים את נפשו האלקית שלא יהא מושרש ומודבק בהן

"ועובר על פשע", שכן החסד העליון מתפשט יותר במקום נמוך יותר, כפי שהוזכר לעיל. כך הוא יכול להעלות את נפשו ולקשור אותה באור ה', אין סוף, ברוך הוא, ובקדושתו, ולצאת ממאסר ומכיסוי הגוף והנפש הבהמית המלבישים את נפשו האלקית, כדי שלא יהיה מושרש ודבוק בהם.

כי החסד נמשל למים ומים מנתקין סרכות הריאה כשמשקין את הבהמה. וכך החסד גובר ומפריד הנפש האלקית מהתלבשותה והתקשרותה במאסר הגוף ליבטל וליכלל אליו ית':

שהרי החסד נמשל למים, ומים מנתקים הידבקות בריאה כשמשקים את הבהמה. כך גם החסד גובר ומפריד את הנפש האלקית מהתלבשותה ומהתקשרותה במאסר הגוף, כדי שתבטל ותיכלל בו, יתברך.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/5

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק